בשלח

א. אויפן פסוק[1] „ויסע משה את ישראל מים סוף", שטייט אין מדרש[2] — און רש"י ברענגט עס אַראָפּ בפירושו עה"ת — „הסיען בעל כרחם" (משה האָט געצוואונגען די אידן אַוועקצוגיין פון ים סוף), ווי חז"ל[3] זיינען מבאר, אַז אידן זיינען געווען פאַרנומען מיט „ביזת הים" (וואָס „גדולה היתה . . מביזת מצרים"[4]), און האָבן דערפאַר ניט געוואָלט אַוועקגיין פון ים סוף.

איז שווער צו פאַרשטיין: בשעת קריעת ים סוף האָט זיך דאָך דער אויבערשטער באַוויזן צו אידן — „בכבודו נגלה עליהם"[5] (ווי אידן האָבן געזאָגט „זה א־לי"[6] — „מראין אותו באצבע"[7]), ביז אַז „ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים"[7]; און דאָס האָט געפועלט אויף אידן אַז זיי האָבן געזאָגט שירה להקב"ה, דברי שבח והודי' —

ווי אַזוי, נאָך דעם אַלעם, זיינען אידן אַזוי טרוד ומושקע אין „ביזת הים"?! וואָס פאַר אַ באַטראַף האָבן ביי זיי געהאָט כסף וזהב מצו"ע האָט ביי זיי געהאָט אַזאַ חשיבות, נאָר ווייל זיי האָבן געראַכנט אַז דאָס — זייער האָבן ביזת הים — איז דער רצון ה'[11].

[און דאָס איז אויך דער קשר צווישן דעם פירוש אין „בעל כרחם" (אַז דאָס איז געווען מצד דער טרדא אין „ביזת הים") מיטן פירוש[12] אַז אידן האָבן ניט די תמי' איז נאָך שטאַרקער: אידן האָבן דאָך געוואוסט אַז „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"[9] — אַז פון ים סוף גייען זיי צו מ"ת; און נאָכמער — זיי האָבן געציילט די טעג ביז מ"ת (מצד זייער השתוקקות צו קבלת התורה)[10] — היינט ווי איז שייך, אַז נאָך דעם אַלעם, האָט ביזת הים תופס מקום געווען ביי זיי — מער ווי (גיין און הירלען זיך צו) מתן תורה! היפך — פון דעם ציילן, וועלכער איז געווען אויך ביום לקיחת ביזת הים!

מוז מען זאָגן, אַז דאָס וואָס די אידן האָבן ניט געוואָלט אָפּלאָזן די ביזת הים, איז ניט געווען דערפאַר וואָס כסף וזהב מצו"ע האָט ביי זיי געהאָט אַזאַ חשיבות, נאָר ווייל זיי האָבן געראַכנט אַז דאָס — זייער האָבן ביזת הים — איז דער רצון ה'[11].

---

1) פרשתנו טו, כב.

2) תנחומא (באבער) פרשתנו טז. יל"ש (בשם התנחומא) ומדרש לקח טוב עה"פ. וכ"ה לדיעה א' במכילתא עה"פ, אבל לא מטעם שהיו טרודים בביזת הים (כ"א מטעם אחר, ע"ש).

3) תנחומא ורש"י שם.

4) רש"י שם, ממכילתא בא יב, לו. ועוד.

5) ל' רש"י פרשתנו טו, ב.

6) פרשתנו שם.

7) רש"י שם, ממכילתא עה"פ.

8) להעיר שא' מתנאי נבואה ש„לא יהא יצרו מתגבר עליו" (רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ז). ובודאי שכן הי' אצל בנ"י בעת דרגת נבואה דקרי"ס שראתה כו' מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים (מכילתא שבהערה הקודמת). וראה לקו"ש חי"א ע' 58 שוה"ג להערה 20.

9) שמות ג, יב.

10) אגדה הובאה בר"ן סוף פסחים. וראה חינוך מצוה שו.

11) משא"כ ע"ד הפשט — ראה לקו"ש חי"ד (ע' 6 ובהערה 34) שכוונת רש"י (דברים א, א ד"ה מול סוף) ב„המרו בים סוף" היא לזה שלא רצו לנסוע מים סוף, ולהעיר ממחז"ל (מכילתא פרשתנו יג, יט. סוטה יג, א) שכל ישראל עוסקין בבזה ומשה עוסק במצות.

12) צרור המור (בשם מדרש הנעלם. וראה זהר פרשתנו ס, א). טור הארוך. צידה לדרך (בשם הר"א אשכנזי). ועוד.

געוואלט אוועקגיין פון דער התגלות השכינה דקריס — ווייל

די התגלות השכינה פון קריס האט זיי מזרז געווען צו מקיים זיין רצון ה' צו פארנעמען זיך מיט לקיחת ביזת הים].

ב. איינער פון די ביאורים בזה — אויך בפשטות (וע"פ הלכה):

ביי גאולת מצרים איז געווען א ציווי[13] „וישאלו איש מאת רעהו גו' כלי כסף וכלי זהב", און דער מכוון בזה איז געווען (ניט נאר אז די אידן זאלן באקומען א „רכוש גדול"[14], נאר אויך) — „ונצלתם את מצרים"[15], אינגאנצן אויסלייידיקן[16] מצרים פון כסף וזהב כו' (בלשון חז"ל[17]: כמצודה שאין בה דגן, כמצולה שאין בה דגים).

לפ"ז, בשעת אידן האבן געזען (ביים ים סוף) אז ביי די מצרים איז נאך געבליבן כסף וזהב, וואס די אידן האבן נאך ניט צוגענומען[18], זיינען זיי געווען מחוייב צו פארנעמען זיך מיט ביזת הים מצד דעם ציווי „ונצלתם את מצרים"[19].

אי, זיי פארהאלטן זיך צוליב דעם פון זייער גיין צו מ"ת — איז דאך אבער אויף דעם — אז זיי זאלן גלייך גיין מקבל זיין די תורה — ניט געווען קיין ציווי.

— דאס וואס דער אויבערשטער האט געזאגט[20] „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" — איז דאס געזאגט געווארן[21] (ניט בתור ציווי, נאר) אלס א סיפור פון אן ענין וואס וועט זיין בעתיד (נאך יציאת מצרים) און (ועיקר) כלל ניט דערמאנט דעם זמן פון תעבדון.

קען דאס ניט דוחה זיין דעם ציווי[22] פון „ונצלתם את מצרים", וואס — אם לא עכשיו אימתי.

ג. דאס איז אבער ניט מספיק. ווארום וויבאלד אז משה האט געהייסן די אידן זיי זאלן אוועקגיין פון ים סוף, איז דאך פשוט, אז זיי האבן פארשטאנען אז דאס איז געווען ע"פ ציווי ה'[23] — וא"כ הדרא קושיא לדוכתא?

איז דער ביאור אין דעם: אננעמענדיק אפילו, אז דער מסע פון אידן צום בארג סיני, צו מ"ת, איז געווען אן ענין פון ציווי ה', פונדעסטווייניגן האבן אידן געהאלטן, אז מ'דארף דאס אפהאלטן ביז נאכן פארענדיקן דעם קיום הציווי „ונצלתם את מצרים" — ובפרט ש„ביזת

---

13) בא יא, ב.

14) לך טו, יד. ובפרש"י בא שם (מברכות ט, סע"א ואילך) „שלא יאמר . . ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם".

15) שמות ג, כב.

16) ת"א ורש"י שם.

17) ברכות שם, ב. וראה הערה הבאה.

18) וכבר האריכו במפרשים (ראה מפרשים לברכות שם. שפ"ח לפרש"י פרשתנו כאן. ועוד) — מאיפה ה' למצרים כסף וזהב, והרי כתיב (בא יב, לו) „וינצלו את מצרים", וכפי' חז"ל שעשאוה כמצודה כו' (כנ"ל).

19) ראה גם מה שהקשה בצידה לדרך (בשם הר"א אשכנזי). ולהעיר משך"ת עה"ת בא שם, ד„מצולה שאין בה דגים" קאי על ביזת הים.

20) ועד"ז משנ"ג „ולקחתי גו'" (וארא ו, ז) שקאי על מ"ת (ראב"ע ובחיי עה"פ. ועוד).

21) ולמשה (ראה רש"י שם עה"פ).

22) אף שגם „ונצלתם את מצרים" נאמר דרך סיפור, מ"מ, הרי אחכ"ת ה' ציווי מפורש לבנ"י „דבר נא באזני העם וישאלו גו'" (כנ"ל בפנים), ומובן שזהו תוכן הציווי. והרי כן ה' בפועל כמשנ"ג (בא יב, לו) וינצלו את מצרים.

23) כ"ה להפירוש „הסיען בעל כרחם", כמפורש במכילתא פרשתנו כאן (משא"כ לדעת רבי יהושע שם ש„זו נסיעה לא נסעו אלא על פי משה" — אף שגם לדיעה זו פשוט שמשה כיוון בזה לרצון ה', אלא שלא הי' ע"ז ציווי מפורש). וראה הערה 26.

הים" איז געווען, כנ"ל, א מצוה עוברת, וואס ווערט ניט נדחה מפני ת"ת[24] (— מתן תורה)[25].

און אע"פ אז דערפון וואס משה האט זיי איצט געהייסן אוועקגיין פון ים סוף (און ניט פארנעמען זיך מיט „ביזת הים") איז א ראי' אז דער רצון ה' אין דעם פאל איז געווען אז דער ציווי „ונצלתם את מצרים" (אע"פ וואס זי איז עוברת) זאל יע נדחה ווערן מפני הקדמת תלמוד (=מתן) תורה — איז דער טאן אזוי בפועל — דער מסע — אן ענין פון „בעל כרחם"*[25], ווייל לויט זייער הבנה (בהתאם צו הבנתם וידיעתם בתורה) דארף זיין דער דין — פארענדיקן פרייער ביזת הים, ניט מבטל זיין דעם ציווי פון „ונצלתם את מצרים"[26].

ד. ע"פ הנ"ל — אז דאס וואס אידן האבן זיך פארנומען מיט „ביזת הים" איז געווען כדי צו מקיים זיין דעם ציווי פון „ונצלתם את מצרים" — ווערט פארענטפערט נאך א תמי' אין דעם ענין:

פארוואס האבן אידן זיך בכלל אזוי „געקאכט" אין „ביזת הים" (ועד כדי כך אז מ'האט זיי געדארפט צווינגען צו אוועקגיין פון ים סוף) — וואס פאר א תועלת וועלן זיי האבן פון דעם ריבוי כסף וזהב גייענדיק אין א מדבר, „ארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם"[27]?

ובפרט אז (אויף צו קענען איינקויפן עניני הצטרכות פון די תגרי האומות[28] — איז דאך אויף דעם מער ווי גענוג וואס) זיי האבן געהאט כסף וזהב פון ביזת מצרים; וכמחז"ל[29] אז (ארויס־גייענדיק פון מצרים) „אין לך כאו"א מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים".

ולאידך, אויב אידן האבן דאן (פאר דער גזרת המרגלים) געריכטעט אז גלייך נאך קריס"ס וועלן זיי ארייגקומען אין א"י[30] (און גאולת מצרים וואלט געווען די גאולה נצחית שאין אחרי' גלות[31]) — האט דאך זיכער קיין ארט ניט צו זאגן, אז ביים גרייטן זיך צו א מצב פון גאולה נצחית האבן אידן געזוכט צו אנזאמלען א ריבוי גדול פון כסף וזהב[32]!

וע"פ הנ"ל איז עס פארענטפערט בפשטות: אידן זיינען געווען אויסן צו מקיים זיין ציווי ה' (אז עס זאל זיין „ונצלתם את מצרים"), ובמילא האבן זיי דערביי ניט געמאכט קיין חשבונות וואס פאר א תועלת זיי וועלן האבן דערפון. זיי האבן מקיים געווען דעם ציווי ה'

---

24) ראה מו"ק ט, ריש ע"ב. ירושלמי ברכות פ"א סה"ב. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ד. טושו"ע יו"ד סרמ"ו סי"ח. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סתמ"ד סי"ח.

25) ואף שלכו"כ דעות קיימו (חשובי) בנ"י גם קודם מ"ת כל התורה, שזה כולל (מצות) ידיעת התורה שאינה נדחה אפי' מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים (ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"א וקו"א שם) — הרי, כבפנים, אין ביזת הים שהיא מצוה עוברת נדחה מפני ת"ת. ולהוסיף, שכאן כבר התחילו במצוה זו, וצריך לימוד מיוחד שמחויב להפסיק.

*25) ראה לקמן הערה 42.

26) ובפרט להדיעה (הנ"ל הערה 23) שגם למשה לא הי' ציווי מפורש — אע"פ לדחות מה שנצטוו (ובפירוש) „וישאלו גו'" (ונצלתם את מצרים).

27) ירמי' ב, ו.

28) ראה יומא עה, ב.

29) בכורות ה, ב. וראה רש"י בא יג, יג.

30) ראה ספרי דברים א, ב. רש"י בהעלותך י, כט. שם, לג. ועוד.

31) ראה נדרים כב, ב. שמו"ר רפל"ב. ועוד.

32) ובפרט שריבוי כסף וזהב הו"ע המביא לידי חטא (רש"י תשא לב, לא. ר"פ דברים ד"ה ודי זהב. וראה כלי יקר וצידה לדרך כאן, שמטעם זה הסיעו משה מים סוף וביזת הים).

בכל לבבך ובכל נפשך, ובמילא איז דער אָוועקגיין פון דאָרט קודם שלימות הקיום געווען „בעל כרחם".

ה. ויומתק יותר כהנ"ל לויטן ביאור (פנימי) אין דעם ענין פון „ונצלתם את מצרים"[33],

דלכאורה איז ניט מובן פאַרוואָס ס'איז געווען אָזוי וויכטיק דער ענין פון „יצאו ברכוש גדול", ביז אָז דער אויבערשטער האָט ניט געלאָזט אידן מוותר זיין אויף דעם[34] —

נאָר דאָס איז בקשר (בהתאם) צום אָנזאָג ומצות לא תעשה בל תשחית[35] והתורה חסה על ממונן של ישראל[36].

דער „רכוש גדול" מיינט (אויך) די ניצוצות קדושה וואָס זיינען געווען אין דעם כסף וזהב של מצרים: און דורך דעם וואָס דער כסף וזהב איז אַריין לרשות ישראל, זיינען די ניצוצות נתעלה געווארן — פון ערות הארץ, מצרים לרשות בנ"י, לקדושה[37],

און וויבאַלד אָז די עבודה פון בירור הניצוצות איז אָן ענין עיקרי אין עבודת ה', ביז אָז דורך דער עבודה פירט זיך אויס די כוונת כל הבריאה — דנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים[38]

(דוקא) — דעריבער האָט מען ניט געקענט מוותר זיין אויף דעם „רכוש גדול".

ועד"ז אין „ביזת הים" ביי קרי"ס: וויסנדיק דעם גרויסן ענין וואָס וועט אויפגעטאָן דורך דעם בירור הניצוצות פון ביזת הים, האָבן אידן געטאָן די עבודה מיט גרויס חיות; נאָכמער: דאָס גופא וואָס ביי קרי"ס איז געווען די התגלות השכינה אין אָן אופן פון „זה א־לי — מראין אותו באצבע", האָט ביי זיי נאָכמער פאַרשטאַרקט דעם אריינטאָן זיך אין לקיחת ביזת הים ביז אין אָן אופן פון „בכל מאדך"

[ווי מ'זעט, אָז וועָן אָ איד איז יודע ומרגיש אָז דער אויבערשטער „קוקט זיך צו"[39] ווי ער איז מקיים אָ מצוה, טוט ער דאָס בכל לבבו נפשו ומאודו, ביז עס בלייבט ניט ביי אים אָ כח וענין וואָס איז ניט אריינגעטאָן אין דעם קיום המצוה].

ו. און דאָס איז אויך דער פירוש הפנימי אין „הסיען בעל כרחם":

ניט ח"ו אָז אידן נאָר קרי"ס האָבן ניט געווואָלט פאַלגן משה רבינו — זיכער האָבן זיי מקיים געווען דעם ציווי משה (וואָס איז ציווי ה') אָוועקגיין פון ים סוף — בשמחה וטוב לבב;

נאָר דער פירוש (פנימי) אין „בעל כרחם" איז[40], אָז דאָס איז „בעל כרחם" פון זייער שכל והבנה בתורה (בענין ונצלתם את מצרים) זייענדיק אינגאַנצן אריינגעטאָן אין דער עבודת הבירורים[41]

---

33) בהבא לקמן ראה לקו"ש ח"ג ע' 823 ואילך, וש"נ. לעיל ע' 15.

34) ברכות ט, ב.

35) שופטים כ, יט. רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ח ואילך. שו"ע אדה"ז הל' שמירת גו"נ ובל תשחית. — וכבר העירו א) שבשו"ע נשמטו (רוב) דינים אלו. ב) ל' הכתוב — לא תשחית, אבל בש"ס ופוסקים (שבת קכט, א ועוד) ברוב המקומות ככולם בל תשחית.

36) ר"ה כז, א. וש"נ. וראה כתר ש"ט סי' ריח.

37) להעיר מדין טבילת כלים כשיוצא מרשות א"י ליהודי שטעמו „לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל" (ירושלמי ע"ז בסופה). וראה לקו"ש חי"ח ע' 363 ואילך.

38) תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל"ו.

39) ראה תניא פמ"ב (ס, ב). טושו"ע בתחלתם. שו"ע אדה"ז או"ח סי' א ס"ה (במהד"ת. ובמהד"ק — שם ס"ב).

40) ראה עד"ז סה"מ תרנ"ט (ס"ע ז) בפי' בע"כ אתה חי, מפני שזהו נגד טבעו (מצ"ע).

41) וצע"ק לתווך עם המבואר בד"ה ויסע משה בסה"מ תקס"ו (ואוה"ת תשא ע' א'תתקצח) בפי'

פון „ביזת הים" בכל לבבם נפשם ומאודם, איז זייער אפרייסן זיך דערפון געווען אין אן אופן פון „בעל כרחם", און זיי טוען דאס מצד קבלת עול, פאלגן רצון ה'[42], אבער כמובן — בשמחה וטוב לבב.

ויתרה מזה י"ל — נאכדעם ווי דער אויבערשטער האט געהייסן איצט גיין צו מ"ת, האבן זיי געוואוסט (חאטש ס'איז ניט מובן בשכל) אז עס האט זיך פארענדיקט דער קיום ו(במילא —) זמן המצוה דונצלתם את מצרים,

[ובמילא וועט זיך ניט אויפטאן קיין עילוי (רוחני) דורך זייער ממשיך זיין אין ביזת הים[43] — ע"ד ווי אכילת מצה[44], וואס ווערט אנגערופן „מיכלא דמהימנותא"[45], ווייל מצה (גשמית כפשוטה —) איז מחזק די אמונה[46] — איז במה דברים אמורים, ווען די אכילת מצה איז אין די ימי הפסח, ווען מ'עסט אבער די מצה נאך פסח, טוט זיך ניט אויף דער ענין דורך דער אכילה.

הסיעו בע"כ, שלא רצו לירד לעלמא דאתגלייא כו', ע"ש.

42) להעיר מריב"ח שבא במקלו ותרמילו וכו' מפני ציווי של ר"ג (ר"ה כה, א).

43) אבל רק כלפי שמיא גליא מתי נגמר בירור כל הניצוצות שבמצרים. וראה פי' האריז"ל (ל"ת וס' הליקוטים ר"פ תצא) בטעם האיסור לחזור למצרים, כי כבר נתבררו כל הניצוצות שהיו שם. וע"פ המבואר בפנים יומתק זה שנצטוו ע"ז בעת קריעת ס (פרשתנו יד, יג).

44) וכיו"ב מצות שהזמ"ג. — אף שלכאורה אינו דומה לנדו"ד כלל, שסו"ס הביזה עוברת מרשות המצרי לבנ"י.

ואולי הביאור — שאלו הם ניצוצי הקדושה המוכרחים לקיומם (עד הזמן שיעביר את רוח הטומאה מן הארץ — זכרי' יג, ב).

45) ראה זח"ב מא, א. קפג, ב (בסהמ"צ להצ"צ מצות חמץ ומצה פ"א מציין לזהר ויצא קנו. וצע"ק).

46) ועיין המשך וככה תרל"ז פרק ס.

*) ראה לקמן ע' 113 הערה 37.

ווארום דעם כח וואס (אכילת) מצה האט אין זיך לחזק האמונה האט דער אויבערשטער אריינגעגעבן אויף א באשטימטן זמן[47], אבער נאך דעם זמן, ווען אכילתה איז ניט קיין מצוה, ווערט בטל אט דער כח שבה].

ז. דערפון קען מען אויך ארויס־נעמען א הוראה יסודית אין עבודת ה':

בשעת א איד איז פארנומען מיט אן ענין פון עבודת ה', דארף ער אין דעם זיין אריינגעטאן[48] מיט זיין גאנצן חיות און מיט אלע זיינע כוחות, ביז „בכל מאדך" — למעלה ממדידה והגבלה, וואס גיט ניט קיין ארט פאר א צוויי־טער עבודה (אזוי אז דער איבערגיין פון דער עבודה צו א צווייטער איז אן ענין פון „בעל כרחו").

בשעת אבער מען באקומט א ציווי פון שו"ע, פון אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא[49] — אז איצט דארף מען מפסיק זיין פון דער עבודה און טאן אין א צוויי־טער עבודה, מאנט זיך דאן פון א איד א דבר והיפוכו:

פון איין זייט איז ביי אים לכתחילה דער הרגש אז די צווייטע עבודה איז אן ענין פון „בעל כרחו", כנ"ל, זייענדיק בכל נפשו ומאודו איבערגעגעבן צו דער פריערדיקער עבודה:

לאידך אבער, דארף אט די תנועה גופא (פון „בעל כרחו") אים ברענגען צו „(על כרחך) אתה חי"[50] — ער זאל אנהויבן לעבן אין דער נייער עבודה, ביז צו א חיות אמיתית שלמעלה ממדידה והגבלה.

47) להעיר מד"ה תקעו תרצ"א (בסה"מ קונטרסים ח"א) פ"א.

48) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 39 ואילך.

49) תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א).

50) אבות ספ"ד.

וויבאלד ער איז געווען מסור ונתון צום רצון ה' בתכלית אין דער פריער־דיקער עבודה, ווי דאס קומט לידי ביטוי אין דעם הרגש פון „על כרחך", כנ"ל — באקומט ער אן אמת'ן חיות אין דער נייער עבודה.

ח. און דאס איז אויך די הוראה בפועל סיי פאר יושבי אהל און סיי פאר בעלי עסק:

יושבי אהל — כאטש זיי דארפן זיין אינגאנצן אריינגעטאן אין לימוד התורה, אבער, ווען שו"ע זאגט אז עס קומען די זמנים פון א מצוה עוברת, פון פקו"נ וכיו"ב — וואס זיי דארפן זיך אפרייסן פון לימוד התורה און זיך עוסק זיין אין הצלת נפשות, הפצת התורה והיהדות, וכו' דארפן זיי דאס טאן בשמחה ובחיות.

מ'קען דאך מאכן א חשבון: ס'איז דאך א סך געשמאקער צו בלייבן אין „פנים" (אינעווייניק) און אפגעבן זיך אינגאנצן מיט לימוד התורה — פארוואס זאל מען ארויסגיין אין „חוצה"? הן אמת, אז כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו[51], נאר עס דארף זיין תורה וגמ"ח[52] — איז ער זיך עוסק אויך אין גמ"ח — אבער דאס איז נאר וואס מ'איז אים מכריח אזוי צו טאן (ווארום אנדערש, איז „אפילו תורה אין לו").

דארף מען וויסן, אז פון דעם „על כרחך" (ביים אפרייסן זיך פון לימוד התורה) דארף ווערן „אתה חי" — טאן אין הצלת נפשות הפצת התורה והיהדות וכו' בשמחה ובחיות, ביז — אין אן אופן אז אין די זמנים איז דאס זיין גאנצע מציאות.

עד"ז איז די הוראה צו בעלי עסק — וואס עיקר עבודתם איז אין עובדין טבין: זיי דארפן וויסן, אז דאס וואס זיי זיינען מחוייב צו קובע זיין עתים לתורה דארף זיין ניט נאר א קביעות אין זמן (לויט דעם שיעור ווי אפגע'פסק'נט אין הל' תלמוד תורה[53]), נאר אויך אין אן אופן פון קביעות בנפש, אז אין די זמנים זיינען זיי אינגאנצן אריינגעטאן אין לימוד התורה, פונקט ווי דאס איז ביי דעם וואס „תורתו אומנתו"[54].

ט. נאך א הוראה פונעם ענין פון „הסיען בעל כרחם":

אויב דאס איז אזוי ביי די בירורים פון כסף וזהב גשמי — אז די אידן זיינען געווען אזוי פארנומען מיט „ביזת הים" צו מברר זיין אלע ניצוצות קדושה שבהם אז עס זאל ניט איבערבלייבן קיין איין ניצוץ וואס איז ניט מבורר — וואכו"כ אז אזוי דארף זיין אין דער עבודת הבירורים פון מקרב זיין אידן (וואס זיינען דערווייטערט געווארן פון אידישקייט) צו קיום התומ"צ.

א איד קען טענה'ן: ער האט שוין מקרב געווען אזוי פיל אידן צו אידישקייט — מעג ער זיך שוין איצט אפרוען פון דער ארבעט און (ניט זיין א הולך בטל ח"ו, נאר) פארנעמען זיך מיט א צווייטער (א מער געשמאקער — לטבעו ולשכלו) עבודה בעבודת הבורא —

דארף מען וויסן, אז ער דארף ניט חשבונ'ען וויפל אידן ער האט שוין מקרב געווען צו תומ"צ, וויבאלד עס איז נאך געבליבן איין איד וואס ער קען עם

---

51) יבמות קט, ב.

52) לקו"ת ויקרא ה, א. וראה לקו"ת ראה כג, ג. ולהעיר מיבמות קה, א. אגה"ק ס"ה.

53) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פרק ג.

54) ראה בארוכה לקו"ש חי"ב ע' 229. לקו"ש חי"ז ע' 307.

דערגרייכן און ער האָט נאָך עם ניט מקרב געווען —

ביז ער באַקומט אַ ציווי פון שו״ע, פון אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא ביז צו דעם רבי׳ן נשיא דורנו — אַז היום אַדער מהיום דאַרף ער טאָן אַן אַנדער עבודה, טאָר ער ניט אַוועקגיין פון דער עבודה צו מקרב זיין נאָך אַ איד צו אידישקייט.

ובמיוחד בנוגע צו אידן, איז דאָך יעדער איד אַן „עולם מלא״[55]. איז אפילו אַז ער האָט שוין מקרב געווען אַ סך אידן; עס איז דאָך אָבער געבליבן (נאָך איין איד וואָס איז נאָך ניט נתקרב גע־וואָרן — איז דאָך געבליבן) אַ גאַנצע וועלט אַ פולע וועלט וואָס איז ניט מבורר.

דאָס איז אפילו ווען עס וואָלט זיך גערעדט וועגן איין איד. עאכו״כ אַז עס זיינען נאָך דאָ כמה וכמה וואָס מ׳דאַרף צוציען צו אידישקייט — דאַרף ער אוודאי ליגן אין דעם אינגאַנצן, מיט זיין גאַנצן חיות, אין אַן אופן אַז ווען מ׳וויל אים אַוועקנעמען פון דער עבודה, איז דאָס בעל כרחו.

ועאכו״כ ווען מ׳נעמט אין באַטראַכט, אַז דורך דעם וואָס מען איז „מברר״ אַ אידן און מ׳איז אים מקרב צו תומ״צ, וועט אויך דער איד ווערן סו״ס אַ „מברר״ וואָס וועט צוציען אַנדערע אידן צו אידישקייט, וואָרום מצוה גוררת מצוה ביז (ובפרט) מצות ואהבת לרעך כמוך, אַזוי אַז פון זיין פעולה קומען אַרויס פירות ופירי פירות עד סוף כל העולם.

(משיחת ש״פ שמיני תשל״ד)

55) סנהדרין לז, א.